2025.079

Archeologienota Gits Stationsstraat 14B

Programma van Maatregelen

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Paulien FONTEYN

15-7-2025

A&B archeologie

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden aan de Stationsstraat 14B te Gits (deelgemeente van Hooglede, provincie West-Vlaanderen), waarbij de oppervlakte van de betrokken percelen groter is dan 3000m², dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het plangebied is ca. 4.350m² groot en situeert zich ten noorden van de Stationsstraat en ten oosten van de Theresia Vancanneytstraat. De woning met huisnummer 14B langs de Stationsstraat valt deels binnen het plangebied. Deze is via een steenslagverharding verbonden met de Stationsstraat. Rondom de woning en verharding zijn tuingronden, begroeid met bomen, aanwezig.

Het plangebied bevond zich in de 18de eeuw aan de rand van de dorpskern van Gits. In deze periode was reeds bebouwing aanwezig in het zuidwestelijke deel van het terrein. Ook doorheen de 19de eeuw waren langs de Theresia Vancanneytstraat verschillende woningen aanwezig, waarvan één bleef bestaan tot in 2008. De huidige bebouwing dateert uit het einde van de 20ste eeuw en heeft mogelijk reeds enige verstoring veroorzaakt. Ze valt echter maar deels binnen het plangebied. Gezien de ligging in de dorpskern is het niet uit te sluiten dat de 18de-eeuwse bebouwing oudere, middeleeuwse voorlopers kent.

Het grondgebied van Hooglede en Gits gekenmerkt door een golvende omgeving met centraal in het grondgebied een boogvormige heuvelrug (ca. +50m TAW). Ten noorden en ten zuiden van de heuvelrug zijn tamelijk vlakke en eerder laaggelegen zones aanwezig die worden ingesneden door enkele beekstelsels die naar het noorden afvloeien richting de Handzamevaart en naar het zuiden richting de Mandel. Het plangebied bevindt zich op de westelijke flank van een microrug (maximaal ca. +30,5m TAW) die een uitloper vormt van de heuvelrug ten zuiden. Ten westen van het plangebied zijn lagere gronden aanwezig die behoren tot de vallei van de Prinnebeek, die op ca. 400m van het plangebied stroomt. Deze beek mondt via de Grijspeerdbeek ten noordwesten uit in de Handzamevaart. Op een detail van het digitaal hoogtemodel is te zien dat het maaiveldniveau van het plangebied algemeen toeneemt van zuidwest (ca. +27,0m TAW) naar noordoost (ca. +27,8m TAW). Dit komt overeen met de ligging op de westelijke flank van de microrug. Daarnaast zijn enkele hogere delen op te merken ter hoogte van de begroeiing en de bebouwing. Deze geven echter niet het natuurlijk verloop van het terrein weer. Bodemkundig worden matig droge tot natte (lichte) zandleembodems zonder profielontwikkeling of met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont (en klei-zand op geringe tot matige diepte) verwacht. Ook kunnen verstoorde zones voorkomen ten gevolge van de voormalige bebouwing.

Archeologisch zijn er in de omgeving van het plangebied reeds enkele archeologische sites aangeduid. Deze tonen aan dat de omgeving reeds bewoond werd sinds de steentijden/metaaltijden, doorheen de Romeinse periode en middeleeuwen. De ligging van het plangebied, in de dorpskern van Gits, aan de rand van een hogere microrug en nabij een natuurlijke waterloop, zorgt eveneens voor een verhoogd archeologisch potentieel. Het betreft dan voornamelijk sites met grondsporen; voor in situ bewaring van steentijd artefactensites lijken de bodemkundige eigenschappen niet ideaal.

Na de afbraak van de bestaande woning zullen binnen het plangebied twee meergezinswoningen met in totaal 32 wooneenheden gebouwd worden. Elke meergezinswoning is in bouwhoogte beperkt tot max. 13,2m en mag voorzien in een (half)ondergrondse parkeergarage met bergruimte en technische ruimte. De parkeergarages worden toegankelijk gemaakt via een nieuw stukje wegenis dat in het westen van het plangebied aansluit op de Theresia Vancanneytstraat. Rondom deze nieuwe wegenis worden ook op het maaiveldniveau enkele parkeervakken voorzien. Vanop de wegenis leiden ook enkele voetpaden naar de twee meergezinswoningen. Rondom de nieuwe bebouwing worden groenzones ingericht waarbij enkele van de bestaande bomen behouden blijven. Er zullen aldus grootschalige bodemingrepen plaatsvinden binnen het plangebied: het uitgraven van de ondergrondse niveaus, de funderingswerken, het optrekken van de meergezinswoningen, de aanleg van wegen en paden, de groenaanleg enz. Ook het werfverkeer zal een impact hebben op de ondergrond. Gezien het een verkavelingsdossier betreft, dient uitgegaan te worden van een integrale bodemverstoring over het volledige terrein, met uitzondering van de locaties van de te behouden bomen.

Het plangebied kent een verhoogde archeologische verwachting, vooral voor sites met grondsporen. Op basis van het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet met 100% zekerheid aangetoond worden. De geplande werken zijn van dien aard dat eventueel archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van de regio rond Gits, waarvan het archeologisch belang reeds beperkt is aangetoond. Het verder vooronderzoek dient uitgevoerd te worden in een uitgesteld traject, na de sloop van de bebouwing en het rooien van de begroeiing.

Het verder vooronderzoek bestaat enerzijds uit een proefsleuvenonderzoek. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden hieronder behandeld.

2. Administratieve gegevens en afbakening

Locatiegegevens: provincie West-Vlaanderen, Gits (Hooglede), Stationsstraat 14B

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 60876,53 en Y: 188192,02; X: 61019,48 en Y: 188274,61

Oppervlakte plangebied: ca. 4.350m²

Kadastergegevens: Hooglede, afdeling 2/Gots, sectie E, perceelnummers 808A (deel) en 814E

Het volledige plangebied komt in aanmerking voor verder onderzoek. Wel dient rekening gehouden te worden met enkele te behouden bomen. Hierrond dient een buffer aangehouden te worden om het wortelgestel niet te beschadigen. De onderzoekbare zone is als gevolg hiervan nog ca. 3.720m² groot.

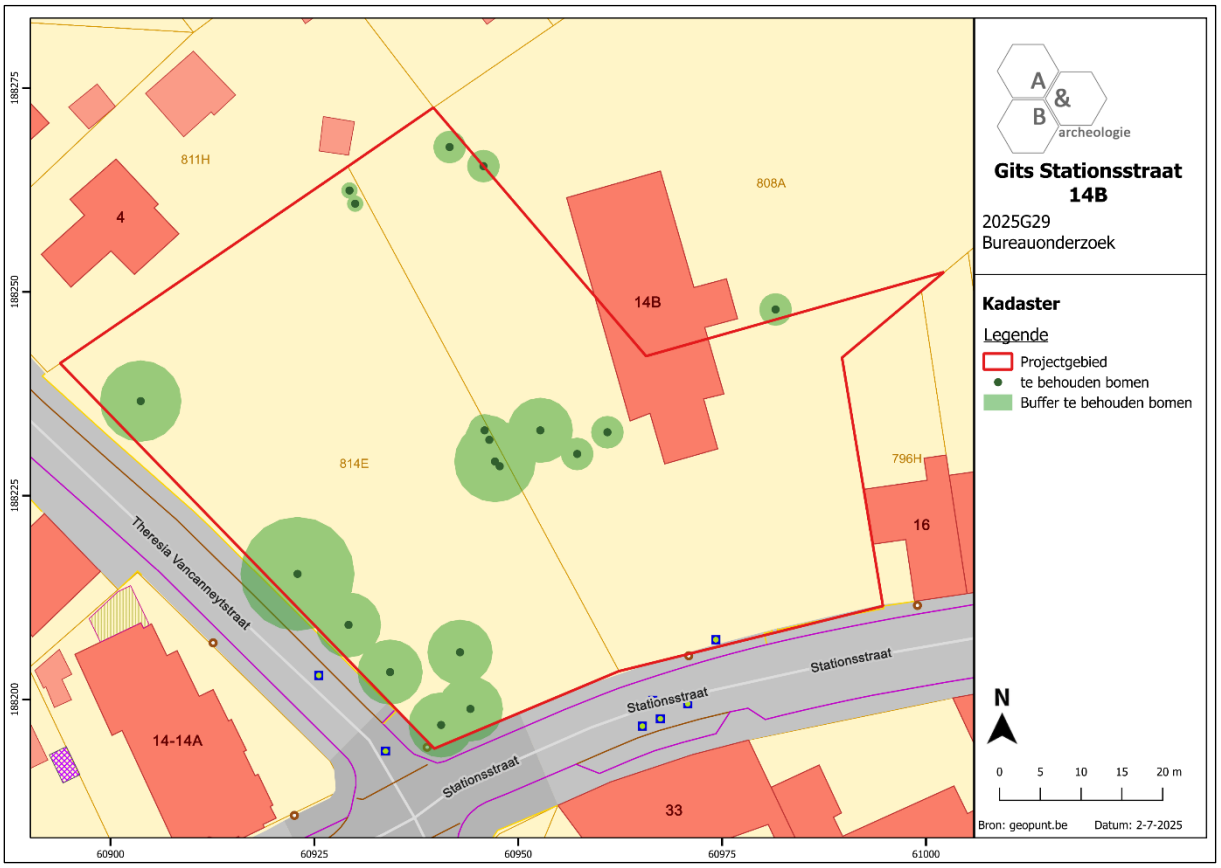

Figuur 1 Aanduiding van het plangebied en de te behouden bomen op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van de onderzoeken is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Onderzoeksvragen met betrekking tot het proefsleuvenonderzoek:
  - Hoe is de bodem opgebouwd?
  - Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
  - Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
  - Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
  - Zijn er sporen aanwezig van de historische bebouwing zoals gedocumenteerd op de Ferrariskaart of de 19de-eeuwse kaarten? Kent deze bebouwing oudere, middeleeuwse voorlopers?
  - Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
  - Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
  - Kan een archeologische site uitgesloten worden?
  - Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
  - Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, wat is de afbakening en aan welke modaliteiten (strategie, onderzoeksvragen) moet dit voldoen?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op de boven- en onderstaande figuren. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methodes dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

- Randvoorwaarden

1) Voor de start van het verder vooronderzoek dient de bebouwing gesloopt te zijn en moet de begroeiing verwijderd worden. Hierbij is het van belang dat de bodemingrepen tot een minimum beperkt blijven en dat ondergrondse structuren zoals kelders, funderingen, maar ook het wortelgestel van bomen, blijven zitten in de grond. Op die manier wordt vermeden dat niet-gedocumenteerd archeologisch erfgoed beschadigd raakt. De ondergrondse structuren kunnen pas verwijderd worden indien het vooronderzoek heeft aangetoond dat er geen archeologische site aanwezig is, of – indien er wel een site aanwezig is – tijdens/na een eventuele opgraving van het terrein.
2) Het plangebied moet vrij zijn van obstakels en vlot toegankelijk gemaakt worden voor een graafmachine.
3) Gezien een aantal bomen behouden blijven in de geplande werken dient bij het onderzoek een buffer aangehouden te worden rondom de stam van deze bomen om het wortelgestel niet te beschadigen.

- Proefsleuvenonderzoek

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn op het terrein, dient gebruik gemaakt te worden van de inplanting van parallelle, ononderbroken proefsleuven, met een tussenafstand van 12 à 15m van middelpunt tot middelpunt. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed en worden bij voorkeur noordoost-zuidwest georiënteerd, volgens de natuurlijke helling van het terrein. Daarnaast worden extra volg-, dwarssleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

Het plangebied heeft een oppervlakte van ca. 4.350m². Hiervan kan ca. 3.720m² onderzocht worden. Ca. 10% (372m²) dient onderzocht te worden door middel van proefsleuven en 2,5% (93m²) door middel van kijkvensters, volg- en dwarssleuven, zodat in totaal 12,5% (465m²) van de totale oppervlakte onderzocht wordt.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. graven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

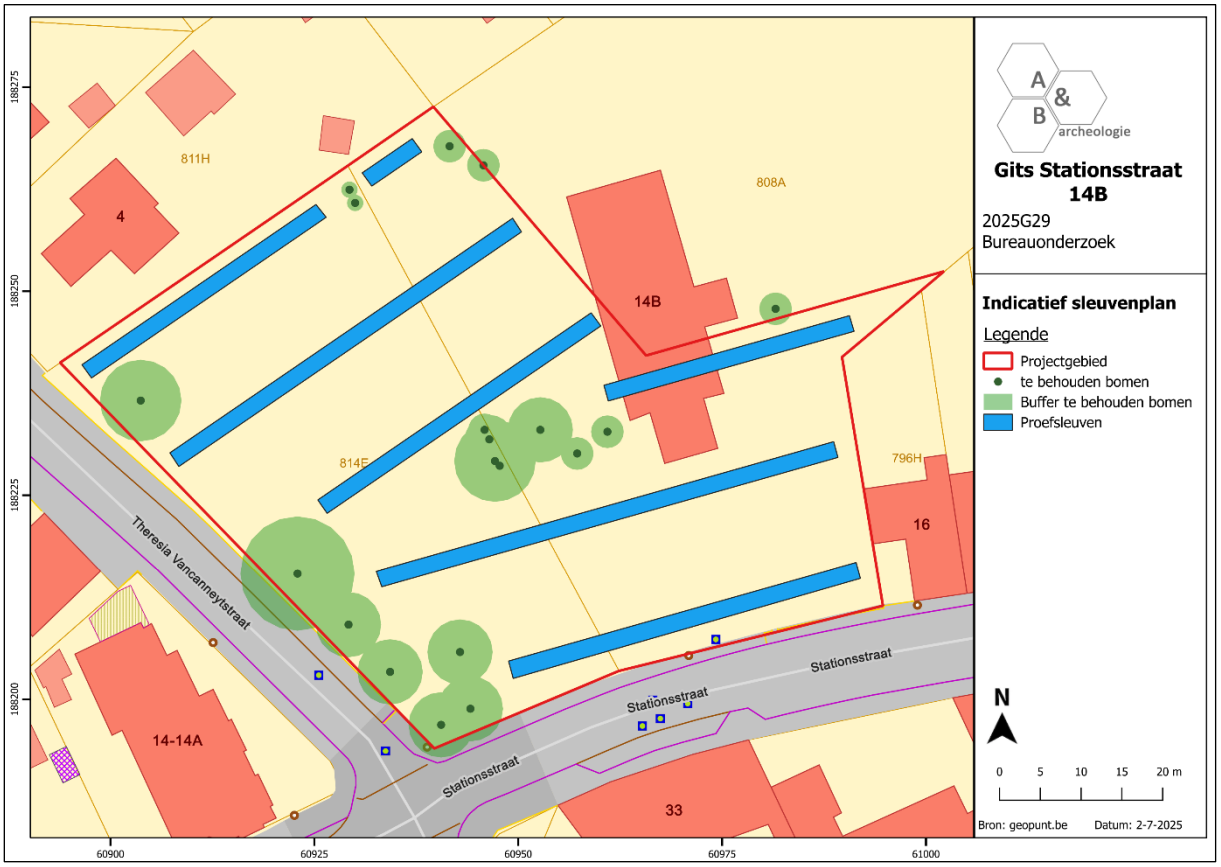

Figuur 2 Indicatief sleuvenplan, geprojecteerd op het kadaster (bron: geopunt.be).

Figuur 3 Indicatief sleuvenplan, geprojecteerd op de luchtfoto van 2024 (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 100 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek. Minstens 1 van deze archeologen dient ervaring te hebben met onderzoek van meerperiodesites. Minstens 1 van deze archeologen dient minstens 200 werkdagen ervaring te hebben met onderzoek op (lichte) zandleemgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.